

sciencia sit finis et finis Eucharistiae, quae sine illo nihil ad salutem prodest. Tertio, quod S. Augustinus saepe leviter insinuat, et quasi obiter praeterito sensu literali, utpote facti et apud, fabrefacti spiritali et mystico, utpote obscuriori, subtiliori et sublimiori. Item facit Origenes, S. Gregorius, S. Hieronymus alique Patres. Ita S. Augustinum explicat ejus de more assecta S. Bernardus, serm. 3 in Psal. xv: « Quid est, ait, manducare ejus carnem, et bibere sanguinem, nisi communicare passionibus ejus, et eam conversationem imitari, quam gessit in carne? Unde et hoc designat illibatam illud altaris Sacramentum, ubi Dominicum corpus accipimus; ut, sicut videtur illa panis forma in nobis intrare, sic noviterimus per eam quam in terris habuit conversationem, ipsum intrare in nos, ad habitandum per fidem in cordibus nostris. »

Dices primo: S. Augustinus, lib. III De Doctrina Christiana, cap. xvi, asserit in hisce Christi verbis esse tropum, sive figuram, qua praecipitur passio Christi esse communicandum. Respondeo: S. Augustinus figuram hanc vocat, eo quod Christi caro hic non praecipitur carnaliter lananda; coquenda, itaque comedenda, ut fit in carnibus boum et ovium, sicut Capharnaite intelligebant, ideoque offendebantur; sed figurate, id est sacramentaliter. Censet enim hic praecipit, ut in Eucharistia, per species panis et vini a se invicem divinas et quasi mortuas, representemus passionem et mortem Christi, quae facta est per divisionem animae et sanguinis a corpore Christi, illamque deinde per mortificationem imitemur ac moribus sanctis exprimamus.

Dices secundo: Christus, vers. 27, 29 et 63, agit de manducatione sui spiritali per fidem, ergo et hic de eadem agere pergit, non de sacramentali et corporali, alioquin non loqueretur consequenter et coherentem. Respondeo primo, negando consequentiam; Christus enim sensim voluit rudes Judaeos oveshere, ac primo eis facillora, deinde difficiliora et magis arcana proponere. Unde a multiplicatione panum, qua turbam paverat, assurgit ad manna, inde ad spiritalem fidei cibum, vers. 27, 29, 33, 36, 40, 47, inde hoc versu et deinceps, ad realem sui manducationem in Eucharistia, quae illius miraculi, et multiplicationis panum, ac totius discursus et disputationis ejus in hoc capite est finis, meta et scopus. Simili modo, cap. iv, Samaritanam a corporali aqua et potatione, evertit et traduxit ad spiritalem. Atque hinc evocacionem Christus ipse salis insinuat, imo explicat, dum vers. 29 et 33 dixit panem illum jam haberi ab his qui credunt, hic vero ait panem suum (Eucharistiam) necdum haberi, ac necdum esse illum dare, sed daturum in futuro: « Panis, ait, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. » Quasi autem haec varietatis est, quod Christus, vers. 27 et seq., voluerit audientes suos praeparare et praeparare ad augustissimum Eucharistiae

mysterium: nam in eo summe requiritur fides et spiritalis manducatio, sine qua realis et corporalis nil prodest, ut ait S. Augustinus.

Respondeo secundo, negando antecedens. Christus enim non dixit nos manducare se per fidem, sed fidem requisivit, tanquam medium ad obtinendum ab eo panem et cibum coelestem, qui non est alius quam ejus caro et sanguis in Eucharistia, uti vers. 27 et seq. annotavi.

Obijciunt tertio: Christus ait, vers. 64: « Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quidem, » sed illud vers. 64 explicabo.

Ex dictis liquet, in Eucharistia vere et proprie ipsissimam Christi carnem manducari ejusque sanguinem bibi, non autem panem, qui sit carnis Christi typus et figura duntaxat, ut voluit Calvinista. Nam figura Eucharistiae potius erat manna Judaeorum, utpote coeleste et sapidissimum, quam panis Christianorum vulgare et aridus. Et si in Eucharistia est nudus panis, non corpus Christi, ergo perperam Christus Eucharistiam praefert ipsi manna, utpote quod erat stupidius et sublimius pane. Atque ita Christum intellexerunt Capharnaite et discipuli Christi; scilicet quod vellet vere et proprie carnem suam manducari, nisi modum manducandi sacramentaliter, sub speciebus panis et vini ignorarent, nec enim, cum is explicasset Christus, hoc tempore capere potuissent; et tamen eos, licet graviter offendebant, non correxit Christus, cum hanc eorum offensam et apostasiam unico verbo impedire potuisset et debuisset, dicendo se loqui mystice; scilicet quod manducare carnem suam non sit aliud, quam credere se esse incarnatum et passum pro salute hominum. Cum ergo hoc non fecerit, certum est ipsum loqui de manducatione carnis suae reali et sacramentali in Eucharistia. « Attende, ait Theophylactus, quod panis qui a nobis in mysteriis manducatur, non est tantum figurata quedam corporis Domini, sed ipsa caro Domini. Non enim dixit: Panis quem ego dabo, figura est carnis, sed: caro mea est. Transformatur enim aeternis verbis panis ille per mysticam benedictionem et accessionem Sancti Spiritus, in carnem Domini. Et quomodo, ait, non apparet nobis caro, sed panis? et non abhorreamus ab ejus usu. Nam si quidem aere apparuissent, insensu affectu esserimus ergo communionem. Nunc autem condescendens Domino nostrae infirmitati, talis apparet nobis mysticis cibis, quolibet aliquo assueti sumus. »

ET PANIS, QUEM EGO DABO, CARO MEA EST PRO MUNDI VITA. — Graeci habent: Panis autem, quem ego dabo, caro mea est, quem ego dabo pro mundi vita: itaque legit Syrus, S. Cyrillus, Theophylactus et Theodoritus; Arabicus: Et panis, quem ego dabo, est corpus meum, quod ego do pro mundi vita. Sic et Syrus. Sensus est, n. d. Panis, id est cibus Eucharistiae, quem ego dabo in ultima cena, est caro mea, quam ego dabo, in est esse

ram Deo in cruce, Iyrum et pretium ad mundum et morte redimendum; ut scilicet mundum peccato mortuum, ad vitam gratiae et gloriae resuscitem. Aut potius, q. d. Panis Eucharistiae, quem ego dabo in cibum pro mundi vita, erit haec caro mea, quam in cruce et mortem quoque tradam pro mundi vita; sed ita ut in cruce dem eam ad vitam perditam mundo restituendam; in Eucharistia vero dem eam in cibum, ut mundus per mortem meam resuscitatus ad vitam gratiae, in ea alatur, crescat et perficiatur, q. d. Dabo veram carnem meam in cruce, quasi fructum in molendino, molendam et pisendam, et ex ea fiat panis Eucharistiae, frugifer et vitalis, alens fideles in vita gratiae duconsque ad vitam gloriae. Huc respiciens S. Ignatius jam damnatus ad leones, cum eos rugientes aliret: « Frumentum, ait, Christi sum, dentibus bestiarum molar, ut panis Christi mundus inveniar. »

Ex eo dabo, quod est futuri temporis, omnes veteres, et passim moderni hunc locum accipiunt de Eucharistia, adduntque nonnulli Christum non tantum in cruce, sed et in Eucharistia dare, id est offerre Deo carnem suam pro mundi vita. Christus enim non tantum in cruce obtulit se Deo, quasi victimam orientam pro mundi vita, sed et pro eadem se offert quotidie in Eucharistia, quasi victimam incrementum. Est enim Eucharistia sive Missa, sacrificium iuge, sed incrementum. « Non dixit, inquit Euthymius, panis quem do, sed quem dabo: daturus namque erat in ultima cena, quando sumptum panem actis gratis frogit, deditque discipulis, et ait: Accipite et comedite, hoc est corpus meum. Et mox: « Dabo in mortem. Hoc enim crucifixionem suam praesignat, et ultroneam passionem. » Audi et Theophylactus: « Quamvis a Patre dicatur esse traditus, atfamen et seipsum tradidisse dicitur; et illud quidem est, ut discamus ejus cum Patre concordiam; hoc autem, ut liberum voluntatem Filii non ignoremus. »

33. LITIGABANT ERGO JUDEI AD INVICEM, DICENTES: QUOMODO POTEST HIC NOBIS CARNEM SUAM DARE AD MANDUCANDUM? — Litigabant, Graece ἰσχυροῦ, id est pugnant, verbis certabant, contendebant, rixabantur ad invicem, aliis Christum accusantibus, aliis eum defendentibus.

QUOMODO. — Quando subit haec interrogatio: Quomodo aliquid fiat, simul subit et incredulitas, inquit Chrysostomus. « Nam cum oporteat eos, ait Cyrillus, qui divinam virtutem Salvatoris ac potestatem signorum miraculo perciperant, sermonem ejus libenter suscipere, et si quae difficilia videbantur, eorum solutionem quaerere, contra omnino faciunt: Et quomodo potest hic? » etc. S. Chrysostomus: « Si hoc inquis, inquit, cur non quoque idem in miraculo panum dixisti: Quomodo eos in tantum auxit? ex eo enim et haec credere oportuit ei facilia factu esse. » Est ergo quomodo verbum judaicum, et interrogatio in-

fidei. Audiant hoc heretici, qui dicunt: Quomodo Christus tantus totus esse potest in tam parva hostia? Dicant potius ipsi: Quomodo angelus totus est in puncto? Quomodo Deus est ubique? Quomodo animus tota est in toto corpore, et tota in singulis ejus partibus? Et, si haec dicere et capere nequeunt; quomodo capiunt mysterium Eucharistiae? Credant Deo omnipotenti idipsum asseveranti, etsi non dum non intelligant. Plura potest Deus facere, quam homo possit intelligere, ait S. Augustinus. « Oportet igitur nos, ait Theophylactus, cum audierimus, Nisi edideris carnem Filii, non habebis vitam, in sumptionibus divinarum mysteriorum indubitatum retinere fidem, et non quaerere quo pacto. » Similiter Cyrillus: « Sed nos regnum, quae, a peccatis aliorum profectum faciamus, et firmam fidem mysteris adhibentes, nunquam in tam sublimibus rebus, illud Quomodo, aut cogitemus, aut proferamus; judaicum enim hoc verbum est et extremi supplicii causa. » Quocirca sapienter concludit: « Cum Deus operatur, non queramus quomodo, sed operis sui viam atque scientiam illi soli concedamus. »

34. DIXIT ERGO HIC JESUS: AMEN, AMEN DICO VOBIS: NISI MANDUCAVERIS CARNEM FILII HOMINIS, ET BIBERIS EJUS SANGUINEM, NON HABEBIS VITAM IN VOBIS. — Audi S. Chrysostomum et ex eo Euthymium: « Ipsi quidem hoc impossibile judicabant, ipse vero omnino possibile ostendit, neque id tantum, sed et necessarium. » « Et modum quidem qui id fieri possit, non enodavit, ait Cyrillus, sed fide quaerendum hortatur: illi vero antequam crediderit, importune quaerebant. » Similiter S. Augustinus: « Manducationem detur, et quisnam modus est manducandi istum panem ignoratis; verumtamen nisi manducaveritis, » etc.

NISI MANDUCAVERIS. — Est hoc Christi praecipitum de sumenda Eucharistia: quare ex ipsa verborum formula liquet illud ad solos adultos pertinere; haec enim nonnulli veteres idipsum quoque ad parvulos et infantes extendunt, quibus profunde reipsa quoque dabant Eucharistiam, ut patet ex S. Augustino, epist. 23 ad Bonifacium, et ex S. Cypriano, tract. De Lapsis; imo Constantinopoli et alibi, mos erat reliquias Eucharistiae dare pueris innocentibus et parvis, quos et schola ad hoc vocabant in templum, ut liquet ex his quae mox dicam de puero Judaeo: verum postea Ecclesia definivit parvulos, utpote necdum ratione utentes, hujus praecipiti esse incapaces, et ad reverenter illud implendum parum habiles. Unde Concilium Tridentinum, sess. xxi, can. 4: « Si quis dixerit, inquit, parvulis, antequam ad annos discretionis pervenerint, necessarium esse Eucharistiae communionem, anathema sit. » Secus est de decreto Baptismi: « Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei, » Joan. III, 5. Ibi enim ex formula

verborum liquet, baptismum non tantum accipi, sed quoque ut medium ad salutem necessarium statui, ideoque parvulos non posse salvari, nisi medio baptismo, licet ejus præcepto non obligentur, imo obligari nequeant. Alii hoc de manducanda Eucharistia præceptum ad parvulos extendunt, in sensu non literali, sed mystico, scilicet parvulos debere manducare carnem Christi, id est debere fieri participes corporis Christi mystici, quod est Ecclesia, hoc est debere baptizari, ut Ecclesiam et Christo per fidem, spem et charitatem eis in baptismo infusam, incorporentur. Ita censet et explicat S. Cyprianus, lib. III ad *Quirinum*, cap. LIII; Innocentius I Pontifex, epist. 93 ad *Patres Concilii Milevitani*, quæ extat suo ordine inter epistolas S. Augustini, epist. 406, et lib. I contra epist. 2 *Pelagii*, cap. XII. Verum hoc remotum est et symbolicum, non litterale et genuinum.

Dices: Parvuli debent uniri Ecclesie et Christo; atqui hæc unio est effectus et fructus Eucharistie (ut docet Concilium Florentinum): ergo illam debent sumere, ut unionem hanc consequantur. Respondeo, parvulos uniri et incorporari Christo et Ecclesie per baptismum; perfectionem vero hujus unionis fieri in Eucharistia, ejusque esse effectum proprium et peculiarem; sed hæc perfectio non exigitur a parvulis, nec necessaria est ad salutem. Ita Suarez.

Erroneo
fictio de
autem
specie la-
cis danda

DE BIBERITIS EJUS SANGUINEM. — Hinc Hussites, Lutherus, Calvinus et alii contendunt laicos dandum quoque esse calicem Eucharistie, ut communicent sub utraque specie. Verum contrarium habet usus et definitio Ecclesie, quæ est optima S. Scripture interpretis.

Respondeo ergo primo, quoad rem ipso Sacramento contentam, laicos quoque bibere sanguinem Christi, cum corpus ejus sumunt sub specie panis, quia sub ea vi consecrationis ponitur corpus Christi, per concomitantiam vero sub eadem ponitur sanguis Christi, quia corpus Christi non est ex sanguine, nec sanguis a corpore Christi glorioso separari potest. Sicut ergo sumens Eucharistiam sub speciebus vini, vi consecrationis verborum directe et primario sumit sanguinem Christi; concomitanter tamen sumit et carnem Christi, quia sanguis Christi sine carne esse nequit: sic vicissim sumens carnem Christi sub speciebus panis, directe sumit carnem Christi, concomitanter tamen sumit et sanguinem. In scripturalibus enim et sacramentalibus, æque ac divinis, idem est cibus et potus; ac consequenter idem est comedere et bibere: quare qui unam tantum speciem sumit, tantum fructus et gratiæ percipit, quantum ille qui utramque sumit. Imo in rebus corporalibus, idem lac simul est cibus et potus, idem panis vino intinctus simul cibus et potus, simul comeditur et bibit, simul famem et sitim restinguit. Quoad species vero sacramenti, proprie dicitur quis comedere carnem Christi,

cum eam sub specie panis manducat; bibere autem ejus sanguinem, cum eum sub specie vini haurit.

Dices: Ergo laici debent utrumque facere, quia Christus idipsum jubet hic. Respondeo: et et *biberitis*, hic et alibi sæpe per hebraismum sumitur pro *aut biberitis*; sufficit enim alteram speciem sumere, quia sub qualibet totus et integer coninetur Christus. Sic dicitur *Exod.* XXI, vers. 19: « Qui percusserit patrem, et (id est vel) matrem, morte moriatur; » qui enim alterutrum percusserit, reus est mortis. Hic enim et, licet disjungat partes subjecti, scilicet patrem et matrem, tamen conjungit et copulat eas in attributo, puta in pena mortis. « Argentum et (id est vel) aurum non est mihi, » *Act.* III, 6. Similia sunt *Exod.* XXII, 10; *Ezech.* XLV, 22 et alibi. Ita hic quoque accipi potest, ex eo quod Christus, vers. 51 et 53, de solo pane dicit: « Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. » Et ita Christum explicat Paulus dicens: « Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini, I *Cor.* XI, 27, et Concilium Tridentinum, sess. XXI, can. 1; Bellarminus, Suarez, Toletus, Maldonatus et alii.

Adde, ex hebraismo repetendum esse *et nisi*, hoc modo: « Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et nisi biberitis ejus sanguinem, » hoc est si neque manducaveritis, neque biberitis, etc., sive si non manducaveritis, aut non biberitis, id patet ex Greco, qui pro *nisi habet et*, id est si non manducaveritis, et si non biberitis, hoc est si neutrum feceritis; si videlicet nec manducaveritis, nec biberitis. Ratio a priori est, quod Christus hic respondeat Judæis inter se ligantibus, dicentibusque de sola carne Christi: « Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? » quibus ille respondet: « Amen, amen (id est verissime et certissime) dico vobis: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, » etc. Adde vero, et et biberitis ejus sanguinem, et et confutet et nisi manducaveritis carnem: caro enim vera et viva non est, que non habet sanguinem; utque ostendat suam liberalitatem, charitatem et beneficii magnitudinem, qua in Eucharistia plenam refectionem, quæ in cibo et potu consistit, fidelibus apparat. Hoc ergo magis ad beneficium, quam ad præceptum spectat.

Denique Canon est sacra Scripture traditus a S. Augustino, lib. III *De Doctrina crist.*, cap. XVII: Multa præcepta in Scriptura dantur universe Ecclesie, sed implenda per aliquos, non per singulos. Tale est illud: « Crescite et multiplicamini, » *Genes.* I. Jubet enim uti aliquid ducant uxores, et singuli id faciant. Sic hic: « Nisi manducaveritis, » etc., id est nisi sint aliqui (puta sacerdotes) qui Sacramentum Eucharistie sub utraque specie sumant, non habebitis vitam in vobis; quia si nulli tales sint, consequenter nulli erunt, qui Sa-

cramentum conficiant, nulli qui ministrent, atque ita peribit totus fructus saluberrimi Sacramenti, inquit Bellarminus, lib. IV *De Eucharistia*, cap. XXV. Sacerdotum enim est utramque speciem consecrare et sumere, ut perfectum non tantum Sacramentum, sed et sacrificium conficiant; hoc enim utramque speciem requirit, tum ut significetur perfecta relectio (sacrificium enim est quasi cibus Dei), quæ in cibo et potu consistit; tum ut perfecte representetur passio et mors Christi, in qua sanguis divisus fuit a corpore Christi: sicut vi consecrationis verborum seorsim consecratur et ponitur caro sub specie panis, et sanguis sub specie vini. Olim quidem laici subinde (non semper) communicabant sub utraque specie in primitiva Ecclesia, ut patet ex Paulo, I *Cor.* XI, 28, et ex Dionysio, *De coelesti Hierarch.*, cap. III, p. 3, et ex S. Cypriano, *serm. De lapsis*. Verum crescente numero fidelium, Ecclesia ob irreverentiæ periculum varisque abusus, quos sæpe experta fuerat, merito morem hunc sustulit.

NON HABEBITIS VITAM IN VOBIS. — Sine Eucharistia posse haberi vitam spiritalem, quæ in gratia et charitate Dei vivit anima fidelis, patet in recens baptizatis; hic tamen dicitur sine illa non posse vitam haberi; quia illa non potest diu retineri, feveri et alii sine hoc cibo, maxime cum præceptum communicandi vel jure nature et divino, vel jure humano (Ecclesia enim sanxit ut semel in anno, puta in Paschate, quisque communicet), ad eam sumendum urget et obligat. Unde Rupertus: Non censetur, ait, non manducasse, nisi qui manducare noluisset, qui non curavit, qui neglexit: sic vulgo dicimus hominem sine cibo non posse vivere, vel habere vitam, scilicet diu. Hinc S. Basilii, lib. I *De Baptismo*: « Qui, ait, per baptismum regeneratus est, participatione deinceps divinatorum mysteriorum nutririque debet. » Simile dat Dionysius Carthusianus: « Sicut, ait, corpus sine corpore cibo non sustentatur, nec permanet in vita naturali; ita anima sine hoc cibo vivifico non persistit in vita gratiæ spirituali. » Similiter Lyranus: « Sicut in vita corporali cibus est necessarius ad vitam conservandam, ita in vita spirituali hoc Sacramentum est necessarium, quia est vite spiritualis conservativum; quia sicut baptismus est quedam spiritualis generatio, ita Eucharistia est quedam spiritualis nutritio. »

Ex dictis liquet fructus et effectus Eucharistie, per analogiam ex fructibus panis et cibi colligendos esse; quod enim panis et cibus prestat corpori, hoc Eucharistia prestat anime, subinde etiam corpori; ut scilicet corpus quoque alat, vegetet, vivificet, imo quandoque morbos sanat, et mortis pericula depellat. Quocirca solebant olim nonnulli navim consensurum, Eucharistiam secum deferre, ut illam in periculo sumerent, imo periculum arcerent. Ita Gregorius, S. Gregorii Nazianzeni pater, ardentissima et diuturna febr-

exhaustus, mortique vicinus, ab ea liberatus, utaque et sanitate restitutus est per Eucharistiam in die Paschatis sumptam, ut refert Nazianzenus *Oratione* quam habuit in funere patris. Idem ibidem narrat matrem suam a gravi et periculoso morbo, panibus a se sacrificante consecratis spiritualiter nutritam, convalescere. Idem, *Oratione* a membrorum omnium dissolutione, ac gravissimis cruciatibus, quibus affligebatur, per Eucharistiam fuisse sanatum. S. Ambrosius, *Oratione* in obitu Salyri fratris sui, testatur ipsum in naufragio a certo mortis periculo, per Eucharistiam ad collum appensam evasisse et evasisse. Simile maris periculum effugisse per Eucharistiam Maximianum, Syracusæ Episcopum, narrat S. Gregorius, lib. III *Dialog.*, cap. XXXV. Sub Justiniano, Imperatore Constantinopoli, Judæi ejusdam filius, cum ceteris Christianorum pueris, reliquias Eucharistie more illius ævi sumens, ideoque a patre Judæo in ardentem vitri fornacem (erat enim ipse vitri conflator) conjectus, in illa, virtute Eucharistie, virus et illeceus servatus fuit, anno Domini 532, uti ex Evagrino, lib. IV, cap. XXV; Gregorio Turonensi, lib. I *Miracul.*, cap. X; Nicephoro, lib. XVII, cap. XXV, narrat Baronius tom. VII, ad annum Christi 532. Denique audi S. Cyrillum hic, lib. IV, cap. XVII, fructus et effectus Eucharistie recensentem: « Non mortem solum, verum etiam morbos omnes depellit. Sed et enim, cum in nobis maneat Christus, sævientem membrorum nostrorum legem, pietatem corroboret, perturbaciones animi extinguit; nec in quibus sumus peccatis considerat; sed ægrotos curat, collisos redintegrat, et sicut pastor bonus, qui animam suam pro ovibus posuit, ab omni nos erigit casu. »

53. QUI MANDUCAT MEAM CARNEM, ET (id est vel) BIBIT MEUM SANGUINEM, HABET VITAM ÆTERNAM: ET EGO RESUSCITABO EUM IN NOVISSIMO DIE. — « Manducat, » intellige, digne, ait Rupertus, cum debita præparatione et purificatione, præmittendo actum contritionis et confessionem sacramentalem, si quis alicujus peccati mortalis sibi sit conscius. Si enim post examen nullius sibi sit conscius, et tamen revera sit in peccato mortali sibi oculo, communicatio Eucharistie illud peccatum abolabit, et communicantem Dei gratiæ et charitatis restituet, uti docet Suarez et passim Theologi. Porro, Synodus VI Œcumenica, act. VIII, hunc locum accipit de Eucharistia, asseritque in ea carnem Christi dici vivificam, quia propria est Verbi, etque hypostatice unita.

HABET VITAM ÆTERNAM. — Quia per Eucharistiam recipit gratiam, quæ eum conservet et ducat ad vitam æternam. Ita Dionysius Carthusianus: « Habet vitam æternam, ait, quia habet meipsum, et habet vitam gratiæ, quæ virtute hujus Sacramenti continuatur, donec ad vitam gloriæ sempiternæ pertingat. » Causam dat S. Cyrillus, quæ

caro Christi est caro Dei, « quæ Verbo Dei, » quod naturaliter vita est, conjuncta, vivifica effecta est. Eucharistia ergo animam vivificat, quia gratiam conservat, alit, auget: item peccata venialia abolet, mortalia quoque, si quis illorum sit oblitus: corpus vero a morte suscitabit. Unde sequitur: « Ego resuscitabo eum. » Porro S. Bernardus, tract. *De diligendo Deo*, tropologicè hæc Christi verba sic explicat: « Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. Hoc est, ait, qui recedit mortem meam, et exemplo meo immortificat membra sua, quæ sunt super terram, habet vitam æternam. »

Et ego resuscitabo eum in novissimo die, — quo passio Christi, æque ac Sacramenta, præsertim Eucharistia, ultimum et perfectissimum sui fructum et premium in Sanctis consequentur. « Ego, » qui realiter contineor et comedor in Eucharistia, « resuscitabo » me comedentem, ut, sicut animæ confero suam gloriam, sic similem conferam et corpori: anima enim gloriosa exigit corpus gloriosum, ut totus homo sit beatus. Audi S. Cyrillum: « Ego, dixi, id est corpus meum, quod comeditur, resuscitabo eum. Non enim alius ipse est quam caro sua. Non id dico, quia natura non sit alius, sed quia post incarnationem, in duos se dividi filios minime patitur. Ego igitur, inquit, qui homo factus sum, per meam carnem in novissimo die comedentes resuscitabo: nempe impossibile omnino est, ne interitus et mors ab eo, qui naturaliter vita est, superetur. »

Resuscitabo — ad immortalitatem et gloriam. « Ne putarent, inquit S. Augustinus, sic in isto cibo et potu promitti vitam æternam, ut qui eum sument, iam nec corpore morentur; huius cogitationis dignitas est occurrere, continuo subiiciens: Et ego resuscitabo eum in novissimo die; et habeat interim secundum spiritum vitam æternam, in requiæ, quæ Sanctorum spiritus suscipit; quod autem ad corpus attinet, nec caro ejus vita æterna fraudetur, sed in resurrectione mortuorum in novissimo die. »

Quocirca Concilium Nicœnum Eucharistiam vocat « symbolum resurrectionis; » et S. Ignatius, epist. 14 ad Ephes., nuncupat « pharmacum immortalitatis; » S. Cyrillus hic, lib. IV, cap. XVI, nominat « cibum nutritionem ad immortalitatem et vitam æternam, » quæ latinus explicat cap. XV, et lib. X, cap. XIII. Hinc S. Chrysostomus, lib. VI *De sacerdotio*, assertit animas eorum qui hoc Sacramentum in fine vite suscipiunt, ab angelis propter sumptum hoc Sacramentum, hinc recta in cœlum deduci; eorum vero corpora, satellitum more stipantibus angelis, custodiri in vitam æternam. Nysenus vero, orat. *Cateches.*, cap. XXXVII, adjungit « corpus nostrum non posse consequi immortalitatem, nisi corpori huius immortali Christi fuerit conjunctum. » Similia habet S. Cyrillanus, serm. *De Cena Domini*, et Tertullianus, lib. *De Resurrectione carnis*. Imo S. Irenæus, lib. IV,

cap. XXXIV, ex eo quod communicemus carni et sanguini Christi immortalis, probat resurrectionem, scilicet nos resurrecturos ad vitam immortalem. Hæc omnia sic accipe, non quod per Eucharistiam conferatur corpori aliqua gratia physica, causans resurrectionem, vel donum aliquod supernaturale, quod ratione gratiæ vel gloriæ animæ sanctæ non debeat; sed quod resurrectio debita gratiæ, datur etiam Sanctis alio titulo, qui proprius est et specialis Eucharistiæ, scilicet propter specialem conjunctionem cum corpore Christi glorioso factam per Eucharistiam, idque institutione et promissione Christi. Ita Suarez, II part., *Quæst.* LXXIX, art. 8, disp. 64, sect. 2. Adde, quod Eucharistia conservat, alit et auget gratiam, quæ semen est gloriæ. Eucharistia ergo est causa instrumentalis resurrectionis, sed moralis, non physica: propter illam enim Christus non resuscitabit. Unde non ait: « Eucharistia eum resuscitabit; sed ego resuscitabo eum. »

36. CARO ENIM MEA, VERE EST CIBUS; ET SANGUIS MEUS, VERE EST POTUS. — « Vere, » id est « non parabolice, non ænigmatica, » ait ex Chrysostomo Euthymius, non figurate, sed vero et proprie, ut verba sonant. Hinc S. Chrysostomus, hom. 67 ad *Populum*, docet nos in Eucharistia, Christi carni non tantum per amorem et voluntatis consensum, sed realiter quoque et substantialiter uniri et commisceri. « Propterea semetipsum, inquit, nobis immiscuit, et corpus suum in nos contempserat, ut unum quid efficiamur, tanquam corpus capiti coaptatum; ardentem enim amantium hoc est. Hoc itaque Job insinuans dicebat de servis, quibus erat supra modum desiderabilis quod desiderium ostendentes dicebant: Quis dolerit nobis ex carnis ejus impleri? » *Job*, xxxi. Et paucis interjectis: « Non tantum se præbens cupientibus videndum, sed et palpandum et comedendum, et carni dentes infingere, complicari, et omne desiderium implere. Tanquam leones ligati ignem spirantes, ab illa mensa necedamus, facti diabolo terribiles, et caput nostrum mente revolventes, et charitatem quam nobis exhibuit. »

37. QUI MANDUCAT MEAM CARNEM, ET BIBIT MEUM SANGUINEM, IN ME MANET, ET EGO IN ILLO. — Nota primo: Delectatur S. Joannes verbo « manet, » quod illoque aliquando significat moram et temporis durationem, ut cum cap. 1, vers. 33, ait: « Super quem videris spiritum descendentem et manentem. » Et cap. III, vers. ult.: « Ira Dei manet super eum. » Aliquando vero per « manet, » insuper significat inhabitationem et infinitam conjunctionem, uti hic et epist. 1, cap. 3, vers. 9: « Semen ipsius (id est gratiæ Dei) in eo manet; » et cap. IV, vers. 16: « Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo. »

Nota secundo, mansionem hanc et conjunctionem animæ cum Christo in Eucharistia, non tantum fieri per ipsam Eucharistiam, per quam

Joannes ait nos in Deo manere, et Deum in nobis; sed etiam, idque magis proprie fieri per ipsam Eucharistiam, per quam Christus in ea latens realiter et corporaliter intrat in corpus nostrum, itaque Christus nobis, et nos carni Christi, ac consequenter personæ, divinitati et omnipotentie realiter unimur et commisceamur; sicut cibus realiter unitur et commisceatur stomacho et carni nostræ. Ita S. Chrysostomus: « Dicit, inquit, in me manet, ut cum ipso se admisceri ostendat. » Euthymius: « In me manet, unitur mihi per transumptionem et communicationem meæ carnis meique sanguinis, et unum corpus mecum efficitur. » Theophylactus: « Hoc loco discimus sacramentum communionis, ait, nam qui edit et bibit carnem et sanguinem Domini, in ipso manet Domino, et Dominus in ipso. Contemptatio enim fit nova et super rationem, ita ut sit Deus in nobis, et nos in Deo. » Similitudinem appositam cere afferit S. Cyrillus hic, lib. IV, cap. XXXIV: « Sicut, ait, si quis liquefactæ cere aliam ceram infuderit, alteram eum altera per totum commisceat necesse est; ita si quis carnem et sanguinem Domini recipit, cum ipso ita conjungitur, ut Christus in ipso, et ipse in Christo invenitur. » Et paulo post: « Sicut parum (ut ait Paulus) fermenti totam massam fermentat, sic parvula benedictio totum hominem in seipsum attrahit et sua gratia replet; et hoc modo in nobis Christus manet, et nos in Christo. Vere enim totum fermentum totam massam pertransit. Et sensus quidem loci hujus hic est. » Idem, lib. X, cap. VII, asserit: « non habitudine solum quæ per charitatem intelligitur, Christum in nobis esse, verum etiam et participatione naturali. Nam quemadmodum si quis igne liquefactam ceram alii cere similiter liquefactæ ita miscuerit, ut unum quid ex utrisque factum videatur; sic communicatione corporis et sanguinis Christi, est ipse in nobis, et nos in ipso. »

Idem docet S. Hilarius, lib. VIII *De Trinitate*, et S. Irenæus, lib. IV, cap. XXXIV. Hinc S. Cyrillus Hierosolymitanus, catechesi 4 *Mystag.*, asseverat nos in sacra communione fieri christiferos, imo concorporeos et consanguineos Christi. Porro, Christus realiter in nobis manet, quamdiu species Sacramentalis panis et vini in nobis manent; his vero a stomacho digestis et consumptis, desinit quidem in nobis esse Christus homo substantialiter, sed tamen ex prævia ejus nobiscum unione et contactu fit, ut vita animæ spiritalis per gratiam alatur, roboretur et conservetur in æternum; corpori etiam quasi semen quoddam immortalitatis inseratur; semen, inquam, morale, non physicum, ut dixi, quale est meritum honorum operum: sicut enim bonum opus post se relinquit meritum, quasi semen gloriæ, quod est quasi jus quoddam ad vitam æternam; sic simile jus novum, sibi que proprium post se ad eandem vitam, quasi semen gloriæ in nobis relinquit

sanctæ Eucharistiæ communio: Jus enim hoc communicantibus assignat Christus, ex contactu et comestione sui corporis vivifici; decens enim et congruum est, ut Christus iis, in quibus seipsum imperit, vitam quoque suam gloriosam impertiat. « Oportuit enim certe, ait Cyrillus, ut non solum anima per Spiritum Sanctum in vitam beatam ascenderet, verum etiam ut rude atque terrestre hoc corpus, cognato cibi gustu, tactu et cibo ad immortalitatem reduceretur. » Caro ergo Christi in Eucharistia est instrumentum morale resurrectionis. Vis et ejusdem causam physicam? Accipe. Deitas Christi in Eucharistia est causa physica resurrectionis. Quod ut a fundamentis intelligas, nota quod Christus, quia Deus, per gratiam in Eucharistia sumptione homini datam et infusam, etiam consumptis calore stomachi Eucharistiæ speciebus, realiter inhabitat in homine, non tantum quasi in templo suo per charitatem, sed quoque quasi cibus in stomacho suo per alimoniam. Sicut enim cibum jam digestum, et in chylum commutatum, nutrit vegetatque stomachum, et per eum omnes artus et membra, in quos eum stomachus transmittit et dispergit; sic pariter deitas Christi cum carne ejus sumpta in Eucharistia, quasi cibus animæ et corporis, cum ab homine digeri consumique nequeat, manet jugiter in animæ quasi stomacho, eumque et per eum omnes animæ vires et potentias nutrit et vegetat. Et hoc est quod ait hic Christus: « Qui manducet meam carnem, in me manet, et ego in eo. »

Deitas enim Christi, quasi cibus manet in anima, semper eam alens, ac vicissim anima manet in deitate Christi, quasi in cibo immortalis et vivifico, imo quasi in ipsa vita, qui continuo nos pascit et cibati influxu gratiæ habitualis, ac per stata tempora infusione novæ gratiæ actualis, puta novis sanctis illustrationibus, novis inspirationibus, novis piis affectibus et impulsibus in animam immixtis, ut famus idem quod ipse est, ait S. Gregorius Nysenus, id est ut famus spirituales, sancti et divini, idque in dies magis et magis, atque ipsam Christi deitatem, quasi lignum vite, semper habeamus in stomacho tam corporis quam animæ, ut ipsa suo tempore, scilicet in die judicii, et communi resurrectione nobis communitet suam vitam immortalem, beatam et divinam. See medicum quandoque die postquam sumpta, consumpta et digesta est, per virtutem quam post se relinquit, operatur et sanat, imo prius sumentes facit egriores, quia humores pravos exagitat cum isque pugnat, donec eos purget et expellat, quibus expulsi corpore pristina puritati et sanitate restitui.

Hic est ergo ordo rerum in communione Eucharistia. Primo, per Eucharistiæ sumptionem, id est carne et sanguine, totusque Christus, id est carne et sanguine, quasi cibus ingreditur in stomachum nostrum, in eoque manet. Secundo,

Ordo resurrexerunt in carne et sanguine, quasi cibus ingreditur in stomachum nostrum, in eoque manet. Secundo,

speciebus Eucharistiae vi stomachi digestis, et in carnem nostram conversis (redit enim per Dei virtutem materia panis et vini, quae in consecratione fuerat annihilata), Christi caro et humanitas in nobis esse desinit, sed deitas Christi, quasi eibus immortalis, manet in nobis, quae exinde, *Tertio*, vitam suam supernaturalem animae communicat, fovet et auget, cibando illam assidue, eo modo quo jam dixi. *Quarto*, eadem nostrum corpus in resurrectione a morte suscitabit, illudque animae uniet, itaque toti homini vitam aeternae gloriae conferet, eo quod Eucharistiam, saltem quoad deitatem Christi quam continet, quasi cibum et pharmacum immortalitatis, semper in corpore et anima habeamus, ac per illam Christus manet in nobis, ut ipse hic asserit, nimirum quatenus ipse Deus est. Deus autem resurrectionis nostrae erit causa physica, sicut caro Christi ejusdem erit causa moralis; ac licet caro nostra prius mortua sit, uti mortua est caro Christi; cibus tamen hic Eucharistiae, hoc est Christus, quia Deus est, in homine semper manens, eum a morte suscitabit ad vitam aeternam. Hoc est quod ait Christus: « Et ego resuscitabo eum in novissimo die. Ego sum panis vivus, qui de caelo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in aeternum; » Christus enim quia Deus, non qua homo, de caelo descendit. « Qui manducet meam carnem, et bibit moem sanguinem, in me manet, et ego in eo, » scilicet quasi eibus jugiter aum alens et suscitans ad vitam aeternam. Nec enim aliter haec verba explicari queunt. Sicut ergo cibus, postquam digestus est, suam virtutem alendi relinquit in chylo qui remanet; sic Eucharistiae species, postquam digesta sunt, suam virtutem alendi in vitam aeternam quodammodo relinquunt in deitate Christi, quae cum gratia remanet: humanitas enim ejus, ex ipsius ordinatione, alligata est speciebus panis et vini, ut, quamdiu illae manent, maneat et ipsa; iis vero consumptis, evanescat, uti docet S. Thomas caterique Theologi. Simili modo, post opus bonum, manet in nobis non solum gratia habitualis, sed et ipsa deitas, et tota sanctissima Trinitas quae nos efficit divinae consortes naturae, suosque filios, uti fuse ostendi, *Osse* 1, 10, ad illa: « Dicitur eis, filii Dei viventes; » et rursus ostendamus inferius, cap. xiv, vers. 23, ad illa: « Ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus. » Id ipsum magis patebit ex vers. 58, proxime hic sequenti, et ex vers. 64: « Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quidquam. » Ubi Cyrillus per spiritum accipit deitatem Christi: sic et S. Augustinus.

Ubi obiter advertit triplex discrimen Eucharistiae et cibi communis. *Primum* est, quod cibus communis in nobis non maneat, sed in chylo, hoc est materiam quasi lacteam in stomacho, indeque in hepate in sanguinem, ac tandem in membris singulis in carnem et substantiam hominis

convertatur. At vero in Eucharistia caro Christi non convertitur in substantiam manducantis, sed incorrupta et immutata in se permanet, utpote immortalis et gloriosa. Hoc est quod Christus cuidam Sanctorum dixit: « Non tu me mutabis in te, sed tu mutaberis in me. »

Secundum est, quod cibus communis ex se sit inanimus, sed animetur et vitam accipiat a manducante. At caro Christi in Eucharistia est animata et viva ac vivifica, vitamque dat manducanti.

Tertium, panis et cibus nullam sui partem post se relinquit, quia totus convertitur in chylo, illique suam alendi virtutem communicat et transfundit. At caro Christi in Eucharistia, consumptis speciebus panis, evanescentes, post se relinquit suam hypostasiam, puta Verbi personam ejusque divinitatem, ob quam Christus dicitur hic manere in manducante, eumque resuscitare, et manducans in Christo. Ita Cyrillus et Pater superioris citati, ac S. Ambrosius, lib. VI *De Sacram.*, cap. 1, quem audi: « Quomodo ergo descendit panis a caelo, et panis vivus? Quia idem Dominus noster Jesus Christus consors est et divinitatis et corporis; et tu qui accipis ejus carnem, divinae ejus substantiae in illo participaris alimento. » Sic et S. Hilarius, lib. VIII *De Trinit.*: « Est, ait, ipse in nobis per carnem, dum secum hoc quod nos sumus, in Deo est. »

58. SICUT MISIT ME VIVENS PATER, ET EGO VIVO PROPTER PATREM; (sic) ET QUI MANDUCAT ME, ET IPSE VIVET PROPTER ME. — « Misit me, » in carnem et mundum, per incarnationem ad salutem hominum, « vivens Pater, » qui est ipsa vita divina, substantialis et increata, ideoque quae « Pater, » me gignens eandem numero mihi communicavit, ut ego similem communicarem humanitati, ad quam assumendam me misit, ut ego similem vitam spiritalem, sanctam, beatam et aeternam fidelibus me manducantibus communicarem.

ET EGO VIVO PROPTER PATREM, — id est per Patrem, ex Patre. Pater enim me gignendo communicat mihi suam divinitatem, quae per essentialiam est vita. Genuit enim Deus Deum, vivens viventem. Filius ergo, ait Cyrillus, lib. IV, cap. xviii, « sicut lumen de lumine est, sic et vita de vita. Et quemadmodum quae luce indigent, per Filium Pater illuminat, et sapienter per eum facit; sic quae vita egent, per Filium, ut per vitam suam, quae ex ipso emanat, vivificat. » Et post nonnulla: « Vivo, inquit, propter Patrem: nam quoniam vita secundum naturam genitor meus est, et quia ego naturaliter ejus filius sum, haec naturae suae proprietatem, id est vitam, naturaliter mecum habeo. »

Hic Christus dat causam, cur ipse in Eucharistia sit panis vivus et vivificans, qui nos suscitabit a morte in die judicii, ac ipsam vitam et resurrectionis originem fontemque aperit et assignat; Deus Pater enim est ipsa fontalis vita, juxta illud: « Quoniam apud te est fons vitae, » *Pi.* 122.

vers. 10, qui hanc vitam Filio suo cum essentia communicat: quo fit ut ipse Filius sit fontalis vita. Quare sicut Pater semper manens in Filio, semper hanc fontalem vitam Filio imperit, sic et Filius missus a Patre in carnem, in eaque manens vitam hanc divinam carni et humanitati a se assumptae assidue instillat, ac nobis illam in Eucharistia sumentibus continue in nobis manens similem vitam inspirat. Vivet ergo « propter me, » ut sicut Pater Filio suam communicat vitam, ita Christus suam Christiano eum rite suscipienti. Unde D. Dionysius Areopagita, *De Eccl. hierarch.*, cap. 1, docet sacerdotem « in deitatis consortium transire; » et cap. II, communionem esse « deificam; » et cap. III, eos qui digne communicant, « per vitam sincere ac divinae similitudinem » Christo compaginari. Porro, hoc facit Eucharistia puris et penitentibus. Unde S. Augustinus, serm. 1 *De Temp.*: « Mutet, inquit, vitam qui vult accipere vitam. Nam si non mutet vitam, ad iudicium accipiet vitam; et magis ex ipsa corrumpitur, quam sanatur; magis occiditur, quam vivificatur. » Nam impuri et impenitentes ex Eucharistia non vitam, sed mortem corporis et animae tam praesentem quam aeternam percipiunt. Unde S. Cyprilianus, serm. 3 *De Lapsis*, locutus de femina indigne communicante: « Non cibum, inquit, sed gladium sibi sumens, et velut quaedam venena lethalia, palpitas et trepidans concidit: et quae fefellerat hominem, Deum sensit ultorem. » Ita ille, ubi plures eventus non absimiles enarrat. Guillelmus Durandus, in *Ration. divin. Offic.*, lib. VI, cap. x, refert eam pestilentiam, quae Romae grassata est tempore Pelagii Papae usque ad Gregorium. Magnum, multaque hominum millia absumpsit, divinitus fuisse immisam in penam eorum, qui post quadragesimalia jejunia et Paschalem communionem ad pristina scelera redierunt. Morte enim plectendi erant qui Eucharistia, quae est germana vita, abutebantur.

Sensus ergo est, *g. d.* Sicut Pater per sese vivens, ipsaque essentialis vita, misit me in hunc mundum, hominem me efficiens, et ob id quod ab eo me gignente missus sum, et homo factus vitam habeo a Patre vivente; vitam, inquam, tum humanam ab anima humana, ut explicat S. Augustinus, tum magis apposite divinam ex consorcio divinitatis, cui humanitas mea hypostatice est conjuncta, semperque illi conjuncta manet: ita pariter qui me viventem manducat, etiam a me semper quoad deitatem in ipso manente, jugem vitam gratiae et gloriae accipiet, ac quoad corpus post mortem ab ea ad vitam beatam et aeternam stato a me die suscitabitur. Significat enim Christus vitam quae originaliter est in Patre, per Filium et Eucharistiam, quasi per organum intermedium nobis communicari. Ita Leontius, Jansenius, Franciscus Lucas et alii, sed praesertim S. Cyrillus, quem audi, lib. IV, cap. xviii: « Sicut homo factus sum voluntate Patris,

qui e naturali vita emanavi, et homo factus vivo corpusque meum vita replevi; non aliter qui carnem meam manducat, propter me vivet. Mortalem enim carnem assumpsit; sed quia naturaliter vita existens, habito in ipsa, totam ad vitam meam reformavi; non enim sum victus interitu carnis, sed ut Deus omnem interitum et mortem ipse superavi. » Et paucis interjectis: « Quamvis misit me Pater, id est homo factus sum; vivo tamen propter Patrem, id est genitoris naturam ad unguem conservo: sic qui manducatione carnis meae me recipiet, vivet profecto totus ad me reformatus, qui vivificare possum, quoniam ex vivo Patre sum. » Addit simile ferri igniti: sicut enim ignis ferro ignito suum calorem communicat, sic Christus vivens suam vitam nobis in Eucharistia imperit. Hoc admirans S. Augustinus, lib. VII *Confess.*, cap. x, exclamat: « O aeterna veritas, et vera charitas, et chara aeternitas: contremui amorem et horrore, tanquam audirem vocem tuam de excelsis: Cibus sum grandium: cresce, et manducabis me: nunc tu me in te mutabis, sicut cibum carnis tuae, sed tu mutaberis in me. »

Nota hic gradationem qua vita a Deo, quasi *Solaqua* per scalas gradatim ad nos descendit. *Primas* vita ab enim gradus est, quo Pater Filio vitam suam divinitatem communicat; *secundus*, quo Filius vitam suam eandem humanitati a se assumptae per communicationem idiomatum imperit; *tertius*, quo eidem vitam participatam, puta gratiae et gloriae, inspirat; *quartus*, quo non aequalem, sed similem nobis in Eucharistia instillat.

Denique significat hic Christus id quod dixi vers. praeced., deitatem suam, quae post Eucharistiae sumptionem jugiter, etiam consumptis speciebus in nobis manet, assidue in nos influere vitam gratiae, ac post mortem nos ab ea ad vitam immortalem suscitaturam. Hoc est enim quod ait: « Ego vivo propter Patrem, et qui manducat me, et ipse vivet propter me, » *g. d.* Quia ego deitatem, quae mera est vita, a Patre accipio, ideoque qui manducat me, et ipse vivet propter me; mea enim deitas in ipso manens, jugiter animae ipsius vitalis gratiae afflatus inspirabit; corpus vero post mortem ab ea ad vitam beatam suscitabit. Sicut vis seminalis latens in corde seminis tritici per hiemem quasi mortui, in vero per calorem solis virtutem suam explicans, granum ipsum tritici quasi a morte suscitatur, dum illud germinare facit, ut pro uno triginta et sexaginta producat.

59. HIC EST PANIS, QUI DE COELO DESCENDIT. NON SICUT MANDUCAVERUNT PATRES VESTRI MANNA, ET MORTUI SUNT. QUI MANDUCAT HUNC PANEM, VIVET IN AETERNUM. — Idem hic insinuat quod jam dixi in fine versus praeced. Christus enim non qua homo, sed qua Deus, et caelo descendit: quare qui ipsum in Eucharistia manducat, vivet in aeternum, quia scilicet Deum et deitatem man-

Eucha-
ristia.
vera ma-
lis.

Vita ab
aeterno
Patre ad
nos us-
que des-
cendit.

ducat, quae manducanti semper praesens et assistens, jugiter suam vitam illi aspirat. Audi S. Ambrosium, serm. 18 in Psal. cxviii: « Quomodo, inquit, morietur cui cibus vita est? » Et mox mirabiles ejus effectus enarrans: « Accedite, inquit, ad eum, et satiari, quia panis est; accedite ad eum, et potate, quia fons est; accedite ad eum, et illuminamini, quia lux est; accedite ad eum, et liberamini, quia ubi spiritus Domini, ibi libertas; accedite ad eum, et absolvimini, quia remissio peccatorum est. » Et S. Bernardus, serm. De Cena Domini: « Duo, inquit, illud Sacramentum operatur in vobis, ut videlicet et sensum tollat in minimis, et in gravioribus peccatis minuat omnino consensum. » Et post pauca: « Si quis vestrum, inquit, non tam sepe modo, non tam acerbo sentit iracundiae motus, invidia, luxuria, ac ceterorum hujusmodi, gratias agat corpori et sanguini Domini, quoniam virtus Sacramenti operatur in eo. » Et S. Chrysostomus, in Psal. xxii, 8, ad illa: « Parasti in conspectu meo mensam adversus eos qui tribulant me, » ait: « Qui tribulationes carnis habent, veniant ad mensam potentis, et tribulationes fient consolationes. » Denique S. Cyrillus hic, lib. III, cap. xxxvii: « Vivificat, inquit, corpus Christi, et ad incorruptionem sua participatione reducit. Non enim alterius cujusdam sed ipsius vite corpus est; virtutem incarnati Verbi retinet, et plenum potestate illius, quo universa vivunt et sunt. »

60. HEC DIXIT IN SYNAGOGA DOENS, IN CAPHARNAUM. — *g. d.* Hae Christus non secreto, nec in angulo, sed in publica synagoga coram Scribis, sacerdotibus totoque populo confluentes dixit et docuit. Synagoga enim erat quasi Ecclesia, vel publica schola populi.

IN CAPHARNAUM. — « Ubi multa miracula fecerat, et proinde maxime audiendus erat, » ait Chrysostomus. Quia enim paradoxa et Judaeis incredibilia videbantur, quae Christus de carne sua comedenda, ac nos a morte ad vitam perennem suscitatura dixerat: hinc voluit ea edicere eo loci, ubi tot miraculis sibi suaeque doctrinae fidem fecerat et auctoritatem conciliarat.

61. MULTI ERGO AUDIENTES EX DISCIPULIS EIUS, DEXERUNT: DEUS EST HIC SERMO, ET QUIS POTEST EUM AUDIRE? — « Dupus, » Graece *δαψος*, id est austerus, durus, rigidus, strigosus, immitis; Arabicus, *difficilis*; Euthymius, « aegre admitti potest; » Theophylactus, « asper, et qui suscipi nequeat (1). »

ET QUIS POTEST EUM AUDIRE? — Quis non dico eum facere, sed vel ad aures admittere sustineat? *g. d.* Hae quae Jesus dixit de carne sua manducanda, ac praesertim praecipuum ejus de illa

(1) Ex discipulis ejus. — Discipuli h. l. non sunt apostoli, ut patet vers. 67 et 68, sed alii sectatores Christi qui hanc ejus orationem audiverant.

comedenda vers. 54: « Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis; » videntur creditu difficilia et practiacu horribilia. Quis enim lanio Christum mactabit et lanabit? quis carnem humanam vorare, quis sanguinem humanum potare sustineat? Hae enim horrida et barbara videntur, hae sunt Thyeste coram, hae Anthropophagorum convivia, uti postea Ethnicis Christianis obiectarunt, non intelligentes carnis Christi in Eucharistia mysterium, ideoque Capharnaitas hosce imitantes, teste Tertulliano, Eusebio, Arnobio, Alianagora et aliis in Apologia.

Durus erat hic sermo non in se, sed Judaeis crassis et duris, qui putabant carnem Christi lanari, dentibus discerpi et comminui debere instar carnis bubulae; sed errabant. Nec enim Christus hoc dixerat, nec dicere intendebat, sed volebat nos carnem suam comedere sacramentaliter, hoc est, in Sacramento sub speciebus panis et vini absconditam, quod nullum habet horrorem sed facillimum et suavissimum esse quotidie sacrificantes et communicantes experiri. Debebant ergo Judaei modum hunc a Christo sibi explicari, humiliter postulare: quod si fecissent, audissent, capere potuissent, nec durum dixissent. Ita S. Cyrillus: « Ad immanes, inquit, ferarum mores vocari se arbitrabantur, incitarique ut vellent crudas hominis carnes manducare, et sanguinem bibere, quae vel audita horribilia sunt. Illud etiam ad haec cogitabant, quomodo caro hujus hominis aeternam nobis vitam largiretur, aut quomodo ad immortalitatem adducere poterit? »

62. SCIENS AUTEM JESUS APUD SEMETIPSUM (Graece *ἐν ἑαυτῷ*, id est in seipso; Syrus, *in anima sua*; Arabicus, *in semetipso*, id est per se, per omniscientiam suam, sine alio nunciante vel revelante: « hoc enim erat divinitatis argumentum, quo secreta revelaret, » ait Chrysostomus) QUI MURMURARENT DE HOC DISCIPULI EIUS, DIXIT EIS: HOC VOS SCANDALIZAT? — Syrus, *offendit*, *g. d.* Ego tot mira et magna facio, quia ad hoc missus sum a Patre, uti per tot miracula probavi; ergo meis dictis et factis scandalizari et offendi non debetis, sed potius laudem et gratiam a Deo, qui me misit, flagitare, ut illa capere possitis.

63. SI ERGO VIDERITIS FILIUM HOMINIS ASCENDENTEM IN CAELUM (Graece *ἀναβαίνοντα εἰς τὸν οὐρανόν*, id est ascendentem in caelum assumptione, » ait Euthymius. Hanc enim aliqui ex iis, puta Apostoli et fideles videntur, alii non credentes etsi non viderunt, ab his tamen qui viderant, audire, et certo discere poterunt.

UNI ERAT PRIUS. — « quoad divinitatem, » ait Euthymius; in caelum enim ascendit quoad humanitatem, subaudi: « quid dicimus? » ait Euthymius, adhaerens scandalizabimini? credo quod non; certe scio quod jure et merito non facietis. Nam ex meo in caelum per propriam virtutem ascensu

cognoscere poteritis me e caelo descendisse, eoque redire ubi eram prius, ac proinde me non tantum esse veracem verumque Prophetam, sed etiam esse Deum Deique Filium, cui omnia sunt facta u possibilis, imo facilia, ac proinde me posse carnem meam dare in cibum, ac per illam mortuos suscitare. Ex miraculo ascensus sui in caelum recte probat Christus suam divinitatem et omnipotentiam, ac proinde mysterium Eucharistiae. Deitatis enim nil impossibile est, nil novum, nil paradoxum, imo deitatem nova et paradoxa, quae naturam et rationem humanam superant, facere docet. Ita S. Cyrillus: « Alia eos, inquit, re mirabili ad fidem impellit, » eaque apposita. Ascensus enim Christi in caelum significabat eum e caelo descendisse (redibat enim eo unde venerat), ac proinde ipsum esse panem vivum, qui de caelo descendit, quod ipse hie Capharnaitis persuadere volebat.

Alter Maldonatus, *g. d.* Cum audieritis me in caelum ascendisse, quid dicetis? utique magis scandalizabimini, minus mihi credetis, magum esse dicetis, qui ope demonum instar Simonis Magi, in caelum volare me simularim.

64. SPIRITUS EST, QUI VIVIFICAT: CARO (Arabicus, *corpus*) NON PRODEST QUIDQUAM. VERBA QUAE EGO LOCUTUS SUM VOBIS, SPIRITUS ET VITA SUNT. — Syrus, *spiritus sunt et vita sunt*. Hae Christi verba nobis obiectant Calvinista, ut probent in Eucharistia realiter et corporaliter non esse carnem Christi, sed tantum spiritualiter et typice per representationem et fidem, quia, inquit, « caro non prodest quidquam. » Sed si hoc verum est, ergo frustra caro factum est, ergo frustra caro Christi passa, crucifixa et mortua est: quod absit. Et quis non videt carnem Christi plus prodesse quam panem merum Calvini, esto melle et saccharo ex gula Calvini conditum? In pane enim ipse nullus est spiritus, nisi erroris et furoris satanae.

Primo ergo S. Cyrillus, S. Augustinus, Leonius et Rupertus, doctae hae verba sic exponunt, *g. d.* Christus: Caro mea sola non prodest ad servandum eum qui comederit in vitam aeternam, quia mera caro mea vitam et resurrectionem non confert, sed spiritus, id est, deitas mea carni conjuncta vivificat tum animam, tum corpus in resurrectione; et sic caro mea prodest plurimum, quatenus scilicet spiritui Verbi copulata, ex eo haurit vim vivificandi. Simili phrasi sensuque dicimus: Oculis non videt, auris non audit, corpus non sentit, sed spiritus, id est, anima est quae per oculum videt, per aurem audit, per corpus sentit. Et consequenter: « Verba, » id est res et mysteria carnis meae in Eucharistia manducanda, « quae locutus sum vobis, spiritus » vita » sunt, » id est sunt spiritus vivus et vivificans, scilicet ipsa deitas mea, quae prius est spiritus; hae enim vos in Eucharistia vivificabit, non vero nuda caro mea. Ita S. Augustinus: « Caro

sola, inquit, non prodest, sed accedat spiritus ad carnem, et prodest plurimum. Nam si caro non prodesset, Verbum caro non fieret. » Idem lib. X De Civitate, cap. xxiv: « Caro, ait, non per seipsam mundat, sed per Verbum a quo suscepta est. » Et S. Cyrillus: « Caro, inquit, si sola intelligitur, nihil prorsus vivificare potest, quippe quae vivificante indiget, sed quoniam cum vivificante Verbo conjuncta est, tota est effectiva vivificans. Non enim ad corruptibilem suam naturam junctum Dei Verbum detraxit, sed ipsa ad meliorem virtutem elevata est. Quamvis ergo natura carnis, ut caro est, vivificare nequeat; facit tamen hoc, quia totam Verbi operationem suscipit. »

Respondet enim hic Christus Capharnaitis murmurantibus, quomodo caro Christi comesta posset dare vitam aeternam. Verum qui Capharnaitae magis murmurabant de ista comestione carnis Christi, ejusque modo, quam carnalem et ferum sibi imaginabantur, quod scilicet caro Christi instar carnis vacinae deberet mactari, lanari, dentibus contari et discerpi, ut patet vers. 52 et 60: « Quomodo, inquit, potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? » et vers. 61: « Durus est hic sermo, et quis potest eum audire? » videtur enim quid inhumanum et barbarum exigere, ut carnem humanam Christi lanienius et voratus instar luporum; hinc.

Secundo, aptius et facilius: « caro, » id est carnalis intelligentia, qua scilicet vos putatis carnem meam instar carnis ovile visibiliter scindendam, masticandam et manducandam esse, « non prodest quidquam » ad conferendum vitam aeternam; sed spiritus et spiritalis intelligentia, qua credimus carnem Christi divinitati unitam spiritaliter, id est sacramentali modo, sub speciebus panis et vini in Eucharistia velatum et occultatum manducandam esse; hae vitam dat animae et corpori. Ita S. Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius. Nec aliud vult S. Augustinus, in Psal. cxviii, si attende legatur; ait enim: « Non hoc corpus quod videtis manducatur estis, et bibitis illum sanguinem, quem fursi sunt qui me crucifigunt. Sacramentum aliquod vobis commendavi; spiritaliter intellectum vivificabit vos. Et si necesse est, illud visibiliter celebrari, oportet tamen invisibiliter intelligi. » Quae verba Calvinista scilicet accipiunt, *g. d.* In Eucharistia comedimus carnem Christi, non realiter, sed figurate et mystice per fidem. Sed errant. Sensus enim Augustini est, *g. d.* In Eucharistia non comedimus carnem Christi, visibiliter eam lanando, scindendo, masticando, uti intelligebant Capharnaitae, sed sub sacramento, id est sacramentaliter et invisibiliter, sub speciebus panis et vini latentem et occultatam. Nam aliqui S. Augustinus repugnant et sibi ipsi, serm. f in Psal. xxxiii, et lib. XII De Civitate, cap. viii, et alibi, ubi manifeste adstruit veritatem corporis Christi in Eucharistia. Unde subdit Christus: « Verba quae ego locu-

nis sum vobis, spiritus et vita sunt: » « spiritus, » id est spiritalia sunt, et spiritaliter, id est sacramentaliter intelligenda, eo modo quo jam expli- citi: non vero carnaliter, uti vos Capharnaite quasi macellari intelligitis; itaque « sunt vita, » id est vitalia, et vitam adientem meque manduca- earti conferunt. Est hebraismus: ponitur enim abstractum pro concreto. Sic sæpe alibi caro et spiritus sumuntur pro carnali et spiritali intel- lectu et sensu, ut II Cor. III, 6: « Littera occidit, spiritus autem vivificat; » Matth. XVI, 17: « Caro et sanguis non revelavit tibi, » et alibi. Porro fami- liare est sacram Scripturam ludere in signifi- catus verborum. Unde non mirum carum hic alter sumi, quam sumatur vers. 56 et seq.: « Caro mea vere est cibus; » ibi enim vera caro intelli- gitur, hic vero mystica. Sic Christus lusit in aqua, cap. IV, a corporali assurgens ad spiritalem. Sic lusit Apostolus in voce peccatum, II Cor. V, vers. ult., dicens: « Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum (id est hostiam pro peccato) fecit. »

Tertio, plenissimus erit sensus, si utrumque jam datum jungas, et in unum cum Beda confles, q. d. Virtus vivificandi, quam habet caro mea comesta in Eucharistia, non tam manat a carne, quam a spiritu Verbi, qui est vivus et vivificans; ac consequenter hæc carnis mee manducatio non fit modo carnali lanionum, sed modo spiritali et spiritali accommodato, scilicet occulte et sacramentaliter. Utriusque enim contrarium ex verbis Christi crasse intellectis, allegabant et aversa- bantur Capharnaite, ut patet ex dictis. Atque sic hic spiritalis, id est sacramentalis comedendi car- nem Christi modus, sumendo species panis et vini, sub quibus realiter latet corpus et sanguis Christi, ipsaque deitas, nullum horrorem comede- denti, nullam etiam læsionem aut noxam carni Christi comestæ infert. Latet enim hic Christus, estque invisibilis et indivisibilis instar angeli. Ita Euthymius: « Spiritalia, ait, et vivifica sunt. Oportet namque, non simpliciter ea intueri (id enim est carnaliter intelligere), sed aliud quicquam imaginari et interioribus oculis ea aspicere tanquam mysteria. »

63. SED SUNT QUIDAM EX VOBIS, QUI NON CREDUNT. — q. d. Causa, cur quidam ex vobis verba mea de Eucharistia non capiant et adversentur, non est quod meus sermo sit durus, ut dicitis; sed quia estis increduli, et tot meis miraculis signis (que credere non vultis; humili enim fide hic epus est, illaque humili prece a Deo Patre postu- landa et expectanda est: vobis autem humilitas tam precis quam fidei deest, ideoque nec oratis vnum, nec creditis mihi. Ita S. Augustinus, Beda et Rupertus.

SCIEBAT ENIM AB INITIO (sue predicationis et conversationis cum suis discipulis: ita S. Chry- sostomus) JESUS, QUI ESSENT NON CREDENTES (futuri, vel non credituri, vel in fide non perseveraturi,

q. d. Christus, quia Deus, præcebat futura ab æterno, et hanc præscientiam humanitati sue com- municabat ab initio conceptionis (ejusdem), ET QUOS TRADITURUS ESSET EUM. — Hac voce innuit Joannes Judam traditorem fuisse unum e non creden- tibus; nimirum eum Christi sermone de carne epus comedenda offensum, aversionem a Christo conce- pisse, illamque fovisse, ac tandem in proditionem ejus erupisse. Hoc enim verborum connectio hic exigit: alioqui impertinens esset hic traditio- ris mentio, nisi Judas ex sermone hoc Christi in- credulitatis, indeque proditionis suspensusset origi- nem. Ita S. Augustinus, Beda, Franciscus Lucas, Emmanuel Sa et alii.

Addit hoc Christus, ne putetur Judam admisisse ad apostolatam inscius et ignarus futuræ ejus proditionis; sed eam prævisisse, ac consulo permisit, ut per eam passio sua, et redemptio hominum per eam a Deo decreta, impleatur.

66. ET DICERAT: PROPTEREA DIXI VOBIS, QUI V NEMO POTEST VENIRE AD ME, NISI FUERIT EI DATUS A PATRE MEO. — « Nisi scilicet Pater traxerit eum, » ut dixit vers. 44. Vide ibi dicta. Modeste Christus incredulitatem Judæorum non tribuit culpæ in- credulorum, sed ipsos excusat, quod eis non sit datum a Patre, ac simul seipsum solatur, q. d. Non me torqueo, non tristor, quod nulli mihi non credant, sed consolor me, quod Pater eos quos elegit, faciet mihi credere, illosque ad me venire faciet, quibus ego contentus sum, cæteros non ambio: quia quos vult Pater, hos volo et ego; quos ipse non vult, ego quoque nolo. Peccabant tamen qui volebant venire, id est credere in Christum, tum quia habebant gratiam suffi- cientem, qua possent credere si vellet; etsi non habebant efficacem, qua seipsa et actu crederent; tum quia humiliter non petebant a Deo gratiam efficacem, qua actu crederent; tum quia sua superbia aliisque peccatis illa gratia se fecerant indignos, imo pernicaces Dei gratiam et fidem repellebant et refutabant, uti docte explicat S. Cy- prianus, lib. I, epist. 3 ad Cornelium.

67. EX NOC (tempore, ait Euthymius et alii: aliter Syrus, propter hunc sermonem; Arabicus, pro- pter hoc) MULTI DISCIPULORUM EJUS ABIERUNT RETRO (reliquerunt Jesum), ET JAM NON CUM ILLO ABUC- LABANT. — Discipuli hi non fuerunt Apostoli: nam hoc exiit Christus, vers. seq., nec 73 Christi disci- puli. Hi enim necdum a Christo erant designati et electi; sed constantiores Christi auditores et as- sectæ, « qui, ut ait Theophylactus, sequebantur eum in ordine discipulorum, et manebant apud eum longiori tempore quam turba; itaque ad reliquam turbam collati dicebantur ejus disci- puli. » Hi ergo hucusque Christi doctrina suavi affecti, panibus ab eo per miraculum multumque pasti, et deinceps ab eo similem pastum sperantes, cum audirent Christum loco panis surrogare suam carnem eamque ab eis manducari velle, ipsum putarunt vel insuare, vel horrenda qua-

dam et ferina machinari, ac forte conjurationem attingam contra Romanos moliri, eamque haustu sanguinis sibi sancire, uti paulo ante Romæ fecerat Caiffina, cujus conjurationem de- textit et oppressit Cætero: hæc de causa, uti sibi consulerent, a Christo defecerunt.

An et Unum ex his fuisse S. Marcum, qui postea a Il, qui S. Petro revocatus Evangelium scripsit factus- que sit Evangelista, deserte tradit S. Epiphanius, hoc de- hœrent, hæres. 51; sed alii repugnant, qui asserunt S. Mar- cum non vidisse nec audisse Christum, sed post ejus mortem conversum fuisse a S. Petro. Ita S. Hiero- nymus, in S. ript. eccl. in Marco; Theodoretus, in Prefat. Histor. SS. Patrum, et passim Inter- pres in illud S. Petri, epist. I, cap. V, vers. 13: « Salutem vos Marcus filius meus. »

68. DIXIT ERGO JESUS AD DUODECIM (Syrus, dode- cimi sui; Arabicus, ad congregationem duodecim, id est ad cœtum 12 Apostolorum): NUMQUID ET VOS VULTIS ABIRE? — Aliis ergo scandalizatis et offensis a Christo abeuntibus, cum illo « duode- cim remanserunt, ait S. Augustinus, nam neque Judas recessit, » partim ex verecundia, ne solus ex Apostolis abiret audiretque apostata, ne solus et otiosus a Christo aleretur, ut hactenus altius fuerat, utque gustans loculos quasi procurator famulæ Christi, inde nummos sibi surriperet se- que ditaret: erat enim fur.

Quærit hoc Christus a duodecim Apostolis quingue de causis. Prima est, ut eos sue libe- tati relinqueret, q. d. Optionem vobis do, si vultis abire, abire; si necdum manere, manete: nolo enim vos vi aut verecundia delinere. Audi Chry- sostomum: « Neque adulatus est Jesus, neque expulsi, sed interrogavit, non quod eos contem- neret, sed ne vi teneri viderentur. » Nam si invita mansissent, perinde fuisset ac si abissent.

Secundo, ut suam magnanimitatem ostenderet, nec se egere Apostolorum opera, utpote qui per se omnia posset, ideoque illis dimissis, alios me- liores substitueret si vellet.

Tertio, ut intelligerent Apostoli, se manendo non commendare, nec gratiam exhibere Jesu, sed sibi ipsis, « eo quod beneficium potius acci- piant quam præsent, » ait Theophylactus.

Quarto, ut hæc libertate magis eos sibi devin- eret et ad manducandum invitaret. Fit enim sæpe ex nature affectu, ut rogati nolimus, non rogati velimus; ut invitati fugiamus, non invitati acce- damus, nimirum:

Nihilum in vellum semper, cupinusque negata.

Quinto, ut hæc interrogatione eorum affectum probaret, constantiam exploraret, ac recte de se fidei confessionem ab eis exprimeret. Ita Cyrillus, nil de facto expressisse patet ex vers. sequenti.

69. RESPONDIT ERGO EI SIMON PETRUS: DOMINE, AD QUEM IBIMUS? VERBA VITÆ ÆTERNÆ (effectivæ, scilicet si quis eis credat et obediat) HABES. — Petrus quasi ordine major, ait S. Cyrillus, fide

firmior, Jesu amantior, spiritu ferventior, nomine cæterorum Apostolorum respondit, existimans hæc omnium esse mentem et sensum; quod enim ipse sentiebat de Jesu, hoc collegas suos de eodem sentire censebat.

AD QUEM IBIMUS? — q. d., ait S. Augustinus: « Repellis nos a te, da nobis alterum te: ad quem ibimus, si te relinquamus? » Unde S. Chryso- stomus: « Multæ amicitie, ait, est hoc verbum; honorabilior enim Christus erat, quam pater et mater. »

VERBA VITÆ ÆTERNÆ HABES. — Primo, q. d. Verba tua, o Jesu, sunt suavia, grata, vivifica, quia identidem promittunt vitam æternam. Quis ergo nisi stolidus illa relinquat, et alio abeat? Ita Cy- rillus: « Non dura, inquit, ut illi (Capharnaite) dicunt, verba, sed æternæ vitæ habes, que conducere credentes possunt ad vitam incorruptibilem: » quare que de carne tua manducanda dixisti, ut per eam consequamur vitam æternam, et si necdum satis intelligo, non tamen iis scan- dalizor vel offendor, sed firmiter credo esse vera, suo tempore illa me plenius intellecturum non dubitans, et ut id facias tacite rogans et obser- crans.

Secundo, q. d. Verbis tuis, o Jesu, promittis nobis vitam æternam, si carnem tuam comedamus: hæc verba non ad te allicunt, et unum potius quam abigunt. Quis enim non optet vitam æternam et modum illam adipisceretur? unde Arabi- cus vertit, ad quem ibimus, cum verba vitæ æternæ sint tibi?

Tertio, q. d. In manu tua est vita æterna, ut eam des cuiuscumque et quomodoocumque volue- ris (to ergo solum sequimur), quia a te solo speramus vitam æternam: hæc enim nec philosophi credere potuerunt, nec Judæi sperare, nec Moses promittere. « Hinc discimus, ait Cyrillus, unum duntaxat Christum sequendum esse magistrum, qui ad vitam æternam deducere potest. »

Quarto, « verba vitæ æternæ habes, » quia tu es vita æterna, ideo in carne et sanguine tuo non das nisi quod es, ait ex S. Augustino Interlinearis, q. d. Tu es verbum Patris, ideoque habes in te vitam æternam, quia tu es ipsa vita æterna. Quid mirum ergo si manducantibus te confuras vitam æternam? confers enim idipsum quod es.

70. ET NOS CREDIDIMUS (Syrus, credimus) ET COGNOVIMUS (Arabicus, certi sumus) QUI TU ES CHRISTUS FILIUS DEI. — Græce in singulis verbis est articulus ἡ ὄνομα, id est ille Christus, a Deo scilicet promissus et tot sæculis expectatus: ἡ οὐκ, id est ille Filius, scilicet naturalis et proprius pro substantiam, non adoptivum per gratiam. « Illud diligenter considera, inquit Cyrillus, quod ubique præcipue cum præpositione articuli, Tu es ipse Christus, dicunt, ipse Dei vivi Filius, ab aliis filiis Dei, qui vocati per gratiam adoptati sunt, vere ac naturaliter Filium separantes, cui nos conjuncti per similitudinem filii dicimur. »

COGNOMUS. — ex testimonio Joannis Baptistae, prophetae et magistri nostri, ex tot tantisque miraculis quae patrastram, ex doctrina tua celestis, ex vite tuae sanctitate et ex moribus tuis, quos assidue tecum conversantes experimur esse caelestes, angelicos et divinos.

FILIUS DEI. — Graeca addunt: τὸν υἱόν, id est viventis. Sic et Syrus et Arabicus, *g. d.* Credimus te esse Filium Dei: quare pariter credimus omnia tua dicta esse divina et verissima, etiamsi ea non intelligamus, ideoque esse vivifica; ac salutem et vitam aeternam conferre, quia tu es Filius Dei vivi, qui scilicet per essentiam est vita, quam ipse tibi communicat, ac proinde nil a te nisi vitale et vivificum prodire potest, nec aliud a te expectamus.

71. RESPONDIT EIS JESUS: NONNE EGO VOS DUODECIM ELEGI? ET (tamen) EX VOBIS UNUS DIABOLUS EST. — *g. d.* Tu, o Petre, nomine omnium Apostolorum respondes, quasi omnes in me credant mihi quae sint fideles amici: sed scito te falli; nam unus ex eis diabolus est, mihi incredulus et infidus, qui me prodet. Ita Theophylactus.

DUODECIM ELEGI. — quasi ad apostolatam secundum presentem statum aptos et idoneos. Unde videtur quod Judas quoque proditor, cum primitus a Christo electus est bonus probusque fuerit; improbum enim eligere prudentia et charitas velant. Ita S. Cyrillus, Leonius, Ammonius, Tolotus, Maldonatus et alii, ac S. Hieronymus, lib. III *Contra Pelag.*, et Tertullianus, lib. I *De Praescript. adversus haeret.*, cap. III. Licet nonnulli putent Judam, cum esset malus, idque sciret Christus, ab eo tamen fuisse electum in Apostolum eo consilio, ut esset aliquis ex suis qui eum proderet, itaque passioni suae, mortique, indeque redemptioni hominum, occasionem modumque exhiberet. Tribuunt hanc sententiam Bede et S. Augustinus, sed neuter id ipsum dicit, imo uterque potius innuit Judam electum a Christo, cum bonus esset, etiamsi sciretur malus sua culpa futurus. Audi S. Augustinum: «Consecratus est duodecim numerus eorum, qui per quatuor cardines mundi Trinitatem fuerant denuntiaturi; non autem quia perit inde unus, ideo illius numeri honor ademptus; in locum enim pereuntis alius subrogatus est.» Et paucis interjectis: «Electus est iste, de quo nolente et nesciente magnum aliquid boni fieret: sicut enim iniqui male utuntur bonis operibus Dei, sic e contra Deus bene ulitur malis operibus hominum: malo Juda bene usus est Dominus, tradi se perfalli, ut nos redimeret.» Audi et Bedam: «Ad aliud elegit undecim, ad aliud unum; illos, ut in Apostolica dignitate perseverarent; istum, ut per conditionis ejus officium salutem humani generis operaretur.»

DIABOLUS. — Syrus, *satanas*; Nonnus, «qui doctur apud posteros alius novus diabolus.» Christus Judam nominare noluit, ut ejus fama

parceret. «Neque eum manifestavit, ait Chrysostomus, neque latere voluit: illud, ne impudenter contenderet; hoc, ne latere arbitratus licentius ageret.» Simul ut Apostollis timorem injiceret, ne et ipsi instar Jude apostatarent, ut sibi suaeque constantia superbe praefiderent. Audi Cyrillum: «Acrioribus eos confirmat verbis, diligentioresque facit, periculo ante oculos positi: sic enim dicere videtur: Magna vobis, o discipuli, vigilantia magnoque studio ad salutem opus est; lubrica enim admodum conditionis est via.» Et nonnullis interjectis: «vigilantiores facit omnes, quia quis traditurus sit clare non dicit, sed uni generaliter tante impietatis onus immingere affirmans, sollicitos omnes reddit, et horrore ad majorem vigilantiam erigit.» Denique Augustinus: «Non illum expressit, ait, sed nec sinit, ut omnes timerent quamvis unus periret.»

Quaes, cur Judas vocetur diabolus. Respondit deo: *Primo*, quia fuit *diabolus*, id est calumniator; *secundo*, quia opera et miracula Christi calumniatus est apud Scribas et principes sacerdotum.

Secundo, fuit diabolus, hebr. et syriace, *satan*, id est adversarius, quia Christo se opposuit.

Tertio, fuit diabolus; quia Christo incredulus fuit, fur et mendax; diabolus enim mendax est et pater ejus, scilicet mendacii, *Joan. viii.* Unde Christus ait: «Diabolus est,» in praesenti, non erit, in futuro.

Quarto, fuit diabolus, id est minister diaboli, instrumentum et organum diaboli. Nam diaboli impulsu prodidit Christum, Deum et Dominum suum, quasi possessus a daemone. Unde Joannes, *xiii. 2*, ait intrasse in eum Satanam. Ita S. Chrysostomus, Euthymius et alii. Sic vulgo *diabolus* vocatur homo sceleratus et pessimus.

Quinto, fuit diabolus, id est proditor Christi, Sic enim *diabolus*, pro proditore accipitur *Eccli. xxvi. 6*, per catachresin; nam Noster verit, «civilitas delaturam,» sive «proditionem,» et vertit Tigurina et Lyranus. Sic diabolus est proditor angelus, quia angelicum statum sua malitia prodegit, perdidit et prodidit. Ex choris enim angelorum, ac ex caelo Lucifer proditor sua perfidia secum in tartara detraxit tertium partem stellarum, *Apoc. xii. 4*. Caelum ergo et caelites prodidit gehennae et tartaro.

Alludit Christus ad casum Luciferi, qui electus a Deo in principem angelorum, sua superbia se fecit diabolum et principem daemonum. Simili enim modo Judas electus a Christo ad angelicum Apostolorum officium, inde sua culpa propterea se fecit diaboli socium et diabolum, ut discamus cum timore et tremore operari salutem nostram, ac licet sanctissimo consistamus loco, timere lapsum. Quo enim altior est locus, eo grandior est casus et profundior ruina.

Perperam ergo nonnulli diaboli nomen hic in bonam partem accipiunt, uti faciunt apud Italos et Belgas nonnulli. qui hominem sagacem,

scelerem, ingeniosum, vafrum, subtilem, vocant diabolum.

72. DICEBAT AUTEM JUDAS SIMONIS ISCARIOTEM: HIC ENIM ERAT TRADITURUS (SYRUS, *proditoris*) EUM, CUI ESSET UNUS EX DUODECIM. — Praemunit Christus Apostolos, ut, cum postea visuri essent Jude proditorem, scient illum se praevидisse et praedixisse, ac proinde se non invito, sed certo consilio permissente, illum feri ad mortem sibi conciliandam, per quam humanum genus redimeretur.

Hic finit Joannes acta secundi anni praedicationis Christi usque ad tertium, sive acta a secundo Paschale usque ad tertium; nam acta tertii prosequitur capite sequenti. Nullo ergo acta secundi anni Christi praetermittit, eo quod illius fusa a ceteris tribus Evangelistis enarrata forent. Finit ergo secundum annum Christi in multiplicatione panum facta ab eodem in Paschale, cujus occasione Christus longam cum Judaeis habuit disputationem de pane spirituali et carne sua in Eucharistia manducanda. Vide Chronotaxia.

CAPUT SEPTIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Primo, Christus a Galilaea ascendit Jerusalem ad festum Scaenopogon. *Secundo*, vers. 12, murmurantibus de se Judaeis respondit, se a Deo Patre doctum et missum, ejus ductu et instinctu curare agros, etiam sabbato. *Tertio*, vers. 32, Pharisei volentes eum occidere, mittunt satellites, qui eum comprehendant; sed hi avertit Christi praedicatione attoniti, eo intacto redeunt dicentes Phariseis: Nunquam sic locutus est homo, sicut hic homo. *Denique*, vers. 50, Nicodemus Jesum defendens, a Phariseis arguitur quasi Galilaeus et Jesu favor.

1. Post haec autem ambulabat Jesus in Galilaeam, non enim volebat in Judaeam ambulare; quia quaerebant eum Judaei interficere. 2. Erat autem in proximo dies festus Judaeorum, Scaenopogonia. 3. Dixerunt autem ad eum fratres ejus: Transi hinc, et vade in Judaeam, ut et discipuli tui videant opera tua, quae facis. 4. Nemo quippe in oculo quid facit, et quaerit ipse in palam esse: si haec facis, manifesta te ipsum mundo. 5. Neque enim fratres ejus credebant in eum. 6. Dicit ergo eis Jesus: Tempus meum nondum advenit; tempus autem vestrum semper est paratum. 7. Non potest mundus odisse vos; me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de illo quod opera ejus mala sunt. 8. Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum istum; quia meum tempus nondum impletum est. 9. Haec cum dixisset, ipse mansit in Galilaea. 10. Ut autem ascenderunt fratres ejus, tunc et ipse ascendit ad diem festum non manifeste, sed quasi in occulto. 11. Judaei ergo quaerebant eum in die festo, et dicebant: Ubi est ille? 12. Et mirantur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant: Quia bonus est. Alii autem dicebant: Non, sed seducit turbas. 13. Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum Judaeorum. 14. Jam autem die festo mediante, ascendit Jesus in templum, et docebat. 15. Et mirabantur Judaei, dicentes: Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit? 16. Respondit eis Jesus, et dixit: Mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me. 17. Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscat de doctrina, utrum ex Deo sit, an ego meipso loquar. 18. Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam quaerit; qui autem quaerit gloriam ejus qui misit eum, hic verax est, et in justitia in illo non est. 19. Nomen Moyses dedit vobis legem; et nemo ex vobis facit legem? 20. Quid me quaeritis interficere? Respondit turba, et dixit: Daemonium habes; quis te quaerit interficere? 21. Respondit Jesus, et dixit eis: Unum opus feci, et omnes mirantur. 22. Propterea Moyses dedit vobis circumcisionem (non quia ex Moysse est, sed ex patribus); et in sabbato circumciditis hominem. 23. Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non solvatur lex Moysi; mihi indignum quia totum hominem sanum feci in sabbato? 24. Nolite judicare secundum